

हिन्दुस्तानी एकेडेमी. पुस्तकालय
इलाहाबाद

वर्ग संख्या

पुस्तक संख्या

क्रम संख्या ५२२

الْبَيْتُ الْوَالِدِي

مَرْثِي

کے ایم میٹر اسکواڈرا ایم۔ اے ایم آر۔ اے ایس (لندن)
 پروفیسر السنہ شرقیہ دیال سنگھ کالج لاہور

بغیر مائش

شیخ مبارک علی تاجرتب اندون لوہاری دروازہ لاہو

1944

مطبع نجفی گزراچی کمرہ نمبری لاہور مسیحی

قیمت فی مہوار ۱۰۰ روپے

مجموعہ

مطبوعات دہلی کا شیخ مبارک علی جبر کتب خانہ

فریادِ اُمت از ذاکر اقبال	ترجمہ ابو الفضل و نثر اول از مولانا
نالہ یتیم	دجاہت حسین صاحب عندیشہ الی ما پوری
عرضِ سینی	قصائد قافی ردیف الف ب مشمولہ امتحان منشی
رباعیات ابوسعید بوالخیر	تاریخ جہانگیر کا ناوری مشمولہ امتحان منشی
مشمولہ امتحان منشی فاضل ایم اے	سہ نثر ظہوی نلوری کی شریعت مشمولہ
انتخاب مخزن حصہ اول رسالہ مخزن	مردود ملاحظہ فرمادیں - - - - ۵
کی پہلی نو جلدوں کا انتخاب - - -	مخزن سرر نظامی مشمولہ امتحان منشی
انتخاب مخزن محبوب ضامن شیخ علی قادری	فاضل ایم اے حضرت نظامی گنجوی کی مشمولہ
مردوبین مشمولہ امتحان منشی فاضل ایک حصہ	مثنوی ہے - کاغذ سفید ۱۰
بی اے فارسی کورس ۱۲	مکتبہ حسن کا کوڑی - - ۶
انتخاب مخزن حصہ دوم رسالہ مخزن کی	اردو ترجمہ مقامات حمیدی بمشمولہ
دوسری نو جلدوں کا انتخاب - - -	امتحان منشی فاضل از شادان بگرامی
ابوالفضل و نثر اول مردود مشمولہ امتحان منشی فاضل	مشمولہ امتحان منشی فاضل
	غزلیہ لطیفی نظیری نیشاپوری کا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رُباعیات

شیخ ابو عبد اللہ بخیر

رحمۃ اللہ علیہ

باز آ باز آ ہر آنچہ ہستی باز آ نیما جانب بُستاں گذر کُن
گر کا فرو گبر و بت پرستی باز آ بگو آں نازنین شمشادِ مارا
این گدہ مادر گدہ نو میدی نیت بہ تشریف و تدویم خود نمانے
صد بار اگر تو شکستی باز آ مشرف کُن خراب آباد مارا

حداوند ابگردانی بلا را
 ازین آفت بگمرداری تو مارا
 بحق آن دو گیسوئے محمّد
 زبوں گردان بردستان مارا

واسمیداد از عشق وافر یاد
 کارم بسیکے طرفہ نگار افتاد
 گرداد من شکستہ دادا دادا
 ورنہ من و عشق ہرچہ بادا بادا

یار بچہ سعد و علی و زہرا
 یارب بخشین خوش آل عبدا
 از لطف بر آرحا حتم درد و سرا
 بی منت خلق یا علی الا علی

ای دلبر ما مباحش بی دلبر ما
 یک دلبر ما بہ از صد دلبر ما
 نہ دلبر ما نہ دلبر اندر بر ما
 یا دلبر ما فرست یا دلبر ما

منصور سلطان آں نہنگ دریا
 کو پستہ تن دانہ جاں کرد جدا
 رونے کہ انا الحق بزباں می آورد
 منصور کجا بود خدا بود خدا

من دوش دعا کردم و باد آئینا
 تارہ شود آں دوشم باد آئینا
 دیدہ بدخواہ ترا چشم رسید
 در دیدہ بدخواہ تو باد آئینا

اگر دہ غمت غارتِ ہوشِ دلِ ما
 در و تو شدہ خانہ فروشِ دلِ ما
 زندی کہ مقدساں ازو محرومند
 عشق تو مراو گفت بگوشتِ دلِ ما

درمیدہ بجائے خوابِ آبِ استِ مرا
 زیرا کہ بدینت شتابِ استِ مرا
 گویند بخواب تا بخوابش بینی
 اے بخیر اچھ جائے خوابِ استِ مرا

تا در رسید چشمِ خونخوارِ تو را
 خواہم کہ کشد جان من آزارِ تو را
 یارب کہ ز چشم زخمِ دوراں ہرگز
 دوسے ز سوزِ گیس بیمارِ تو را

مہمان تو خواہم آمدنِ جانانا
 می توانی کُن ز حاسداں پنهانا
 خالی کُن ایں خانہ ز بس مہمانا
 با ما کس را بختانہ در مثنانا

اے رشتہ کہ قوتِ توانستِ مرا
 اے ایشِ جانِ ناتوانستِ مرا
 بربِ جوکشی جاں کشدم از پئے آں
 پیوندِ چو بارِ شتہ جانستِ مرا

تا چند کشم غصتہ ہر نا کس را
 وز خستِ خمِ خاکِ شوم ہر خس را
 کارم بدعا چو برنی آید راست
 و ادم سہ طلاقِ ایں فلکِ طلسم را

ہر گہ کہ بینی دوسہ سرگرداں را
عیبہ مرداں نتواں کرداں را
تقلب دہشت تلبی معنی
بدنام کنندہ ہواں مرداں را

دنیا جم رکھیں سرخا قاتل را
تبیح ملک را و صفار ضواں را
دو رخ بد را بہشت مرنیکاں را
جاناں مارا و جان باحساناں را

وہل تو کُجبا و مہن مجور کُجبا
دردانہ کُجبا حوصلہ مور کُجبا
ہر چہند ز سوختن ندارم باکے
پروانہ کُجبا و آتش طو کُجبا

بر تافت غلن صبور می از جان خراب
شد ہجو کباب حلقہ چشم از تبتاب
دیگر چو عنان نہ پیچم از حکم تو سر
گر دولت پا بوس تو یام چو کباب

از پنج و فلک گردش کیاں مطلب
وز دوہر زمانہ عدل سلطان مطلب
رونے پنج کہ در جہاں خواہی بود
آزاد دل هیچ مسلمان مطلب

کہ میگردم بر آتش ہجر کباب
کہ سرگردان ہجر غم ہجو حباب
القصہ چو خار خوش میں دیر خراب
کہ بر سر آتشم گے بر سر آب

۲۱

کارم ہمنالہ و خردشت است شب
فی صبر پدید است ہوش است شب
دشمن خوش بود ساعتی پنداری
کفارہ خوش دلی و دشت است شب

۲۲

اے آئینہ حسن تو درصوت زیب
گرداب ہر کشتی صبر و سکیب
ہر آئینہ کہ غیر حسن تو بود
خواند خردش سراب صحرائے فریب

۲۳

دور از تو فضائے دہر بر من سنگ است
دارم دلی کہ زیر صدمن سنگ است
عمریت کہ تش زباں را عارت
جانیت کہ بردش اجل را سنگ است

(ت)

۲۴

اے را کہ قضا ز خیل عشاق نوشت
آزاد از مسجد است فارغ ز کشت
دیوانہ عشق را چہ بھراں چہ وصال
از خویش گذشتہ را چہ دوزخ چہ بہشت

۲۵

ای دل ہمہ نوحی شکیبائی چیت
وی حال بد را آیں ہمہ عرنائی چیت
ای دیدہ چہ مروت شرمت بادا
نادیدہ بحال دوست بنائی چیت

۲۶

دل عادت و نوحی جنگوئے تو گرفت
جاں گو بہمت سر کوئے تو گرفت
گھنم بخت تو جانب مارا گیر
ایں ہم طرف وئے نکوئے تو گرفت

گفتار کو دارم و کردارم نیست
 ز گفتار کوئے و بے عمل عالم نیست
 دشوار بود کردن و گفتن آسان
 آسان بسیار هیچ دشوار نیست

مونس دل آئینہ آئیں عجب است
 بر مئے رخ شادان خود ہیں عجب است
 در آئینہ روئے شادان نیست عجب
 خود شاد و خود آئینہ نایب عجب است

دیہجہ ایم قرار مے باید و نیست
 آسانش جان ار مے باید و نیست
 سہزادیہ روزگار مے باید و نیست
 یعنی کہ وصال پائی مے باید و نیست

اے خواجہ ترا غم جمالی ماہست
 اندیشہ باغ و رانغ و خرمن گلہست
 ماسوختگان عالم تحبیبیم
 ما را عنہم لا الہ الا اللہ است

بشکل تباں ہزن عشاق حق است
 لابلکہ عیساں و ہمہ آفاق حق است
 چیرے کہ بود زوئے تقیید جہاں
 واللہ کہ ہماں وجہ اطلاق حق است

روز ہم ہم جہاں فرودہ گذشت
 شب ہم ہوسں بودہ نابودہ گذشت
 عمرے کہ از دم جہانے ارزد
 القضاہ بھنکر ٹائے بیہودہ گذشت

۳۳

گریم ز عجب توار و گونی زرق است
چون زرق بود که دید و در خون غرق است
تو پنداری که جمله دلهادل تو است
نه نه صنایع این دلهادل تو است

۳۴

آں را که فنا شیو و فقر آیین است
نه کشف و یقین نه معرفت نه دین است
رفت از میال بهیں خدا ماند خدا
افقت از اتم هو الله ایست

۳۵

کردم تو به کتیش روز نخست
چون شکستم تو به ام خواندی چست
القصه ز ما به تو به ام در کف است
یکدم نه شکسته اش گذاری نه در دست

۳۶

دنیا بشل چو کوزه زرین است
که آب در او تلخ و گله شیرین است
تو غره مشو که عسیر من چندین است
کیں اسپیل دم زیر زین است

۳۷

تا در ز سده هر کار که هست
سوخته نه دهد یاری بریار که هست
تا ز محبت مرا و زمستان بخشد
پر گل نشود دامن بهر خار که هست

۳۸

یارب تو زمانه را دلیله بغیرت
نمرو داں را پشته چوپایه بغیرت
فرغونیگان همه زبردست شدند
موسی و عصا و رود نیله بغیرت

اساں آساں نہ خود اماں نتواں یافت
وین شربت شوق را نگاں نتواں یافت
زاں مے کہ عزیز جان تاں است
یک جمعه بعد ہزار جان نتواں یافت

از در و نشان یہ کہ در جان تو نیست
بگذر ز ولایتی کہ آں نہ آں تو نیست
از بے خردی بود کہ با جو ہر مایں
لاف از گہرے زنی کہ در کان تو نیست

چشم ہر اشک گشت و جسم بگریت
در عشق تو بے جسم ہے باید زیت
از من اثرے نامدایں گریہ چیت
چوں من ہمہ معشوق شدم عاشق کیت

تا پائے تور سنجہ گشت و با بد بخت
بسکیں دل رنجور من از درد گدخت
گویا کہ ز روزگار دردے دارد
این درد کہ در پائے تو خود را اندخت

عشق تو بلائے جان و شیش من است
بیگانہ نمی شود مگر خویش من است
گفتم سحرے کنم ز غم بگریزم
منزل منزل غم تو در پیش من است

زاں مے خوروم کہ روح پیانہ اوست
زاں مست شدم کہ عقل دیوانہ اوست
دو دے ہن آمد و آتشے با من زد
زاں شمع کہ آفتاب پی واندہ اوست

ز تار پرست زلفِ عنبرِ نوبت
 بادلِ گفتم کہ اے دلِ احوالِ تو چست
 محرابِ نشینِ گوشہ ابرویت
 دلِ دیدہ پر آبِ کر دُوبِ سیارِ گریست
 یاربِ توحہ کعبہ کہ باشد شبِ روز
 گفتار کہ چگونہ باشد احوالِ کسی
 رفتے دلِ کافر و مسلمانِ سویت
 کورِ ابرامِ را دِ دیگرے باید زیست

اے مقصدِ خورشیدِ پرستانِ ویت
 غمِ عاشقِ سینہ بلا پرورِ ماست
 محرابِ جہانیاں غمِ ابرویت
 خونِ درِ دلِ آرزو ز چشمِ تراست
 سرمایہ عیشِ تنگِ ستانِ منہ
 ہاں غیر اگر حریفِ بانیِ پیشِ آئی
 سر رشته دہمائے پریشانِ مویت
 کالما سن بجائے بادہ در ساغرِ ملت

در کشورِ عشقِ جائے آسایشِ نیست
 عشقِ آمد و گرفتہ بر جانمِ بخت
 آجہا ہمہ کاش است افزائشِ نیست
 عقلم شد و صبر رفت و ہوشمِ بخت
 بے در و دوا لم توقع در مان نہ
 زیرِ آفتہ نخِ دوستِ دہمِ بخت
 بے جرم و گنہ امیدِ بخشایشِ نیست
 چون دیدہ کہ ہر چہ داشت در پایِ بخت

گر مرده بوم بر آمدہ سالے بیت
چہ پنداری کہ گورم از عشق تہیت
گر دست خالک من نہی کاخا کیست
آواز دہم کہ حال معشوقم چیست

از ماہمہ عجز نیستی مطلوب است
ہستی و تواضش ز ما منکوب است
ایں دست پدید گشتہ در صورت ما
ایں قدرت ول از ان ما منسوب است

آودہ دنیا جگر ریش تراست
آسودہ تراست ہر کہ در شین تراست
ہر ز کہ برو زنگے وزنجیری ہست
بچوں بزگری بار بر ویش تراست

اے قبلہ ہک کہ مقبل آمد رویت
روئے ہمہ مقبلات عالم سویت
امروز کسے کز تو بگرداند روئے
فدرا بکدام رو بہ بند رویت

گر سجدہ صد و انہ شمار می خوب است
ور جام می از کف نگذاری خوب است
گفتی چہ کنم تجھ آہم بردوست
بے درد میا ہر آنچہ آری خوب است

وی شب کہ دلم ز تابجاں خست
اشکم ہمہ در دیدہ گریاں می خست
می خستم سہنچناں کہ غیبت دل آ
بر من دل کافر و مسلمان می خست

۵۷

سیما بی شد هوا و زنگاری دشت
 ائے دوست بیا و بگذرا ز هر گنج گشت
 گر میل و فاداری اینک دل و جان
 ورمیل و فاداری اینک سر و پشت

۵۸

عقرب سبز لعل یار و مهر چنبر دوست
 شیسوی سخنی که شهد در شکر دوست
 با این بزمه بسوزناز کاند و سر دوست
 فرماں ده روزگار فرماں بر دوست

۵۹

ای دل چو خدنگت بگیاں بخت
 منمائے کس خضر خوں آلودت
 می نال چنانکه نشوند آواز ت
 می سوز چنانکه بر نیاید دوت

۶۰

بتر سخن دوست نمی یارم گفت
 در یست گران بهانی یارم سفت
 ترسم که بخواب در بگوئم بکس
 شبهاست که زین خوف نمی یارم خفت

۶۱

در بحر یقیں که در تحیق بی است
 گرداب و چو دام کشتی نفسی است
 هر گوشه صدف حلقه چشمست پاپ
 هر موج اشاره زابرونے کسی است

۶۲

شب آمد و رفتم اندر غم دوست
 هم بر سر گریه چشم را خواست
 از خون دلم هر مژه پنداری
 منتهی است که پاره جگر سر دوست

۶۴

آں شب کہ مرا بوسل آں منگست
بالائے شبنم کوتہ و پنهانگست
و آں شب کہ ترا بر من بسکین جنگست
شب کور و غروس گنگ پر پینگست

۶۳

گفتی کہ فلاں زیاده خاموشست
از باده عشق دیگرے میوشت
ختمت با و هنوز خاک در تو
از گری خون دل من در جوشست

۶۶

ای دل غم عشق از بای من وشت
سر بر خط او بنه که سزائے من توست
لو چاشنی درد ندانی ورنه
یکدم غم دوست خونهای من توست

۶۵

اندر همه دشت غاوراں گزایست
آغشته بخون عشق افکایست
هر جا که پری رُخی و گلزار یست
مارا همه در خور است مشک کار یست

۶۸

بر من در وصل بسته میدار دوست
دل را بفراق خسته میدار دوست
من بعد من شکستگی و در دوست
چون دوست دل شکسته میدار دوست

۶۷

ناکامیم اے دوست ز خود کامی توست
وین سو خگیسای من از غامی توست
گذار که در عشق تو رسوا گردم
رسوائی من باعث بدنامی توست

۴۹

عشقم کہ ہر رگم غمی پیوند است
 در دم کہ دلم بدرد عاجزند است
 صبرم کہ بکام و پنجه شیرم هست
 شکرم کہ بدام خرم و خورند است

۴۱

دل چیت کہ گویم از برائے غم تست
 با آنکہ حسیم من سرائے غم تست
 لطفی ست کہ میکند غمت بادل من
 ورنہ دل تنگ من چہ جائے غم تست

۴۲

راہیت ز کعبۂ اہم قصد پیوست
 از جانب میخانہ رو دیگرست
 اما رہ میخانہ ز آبا دانی
 راہیت کہ کاسہ میرو دست بست

۴۰

ماکشہ عشقم و جہاں سلخ ماست
 مایخورد و خوابیم جہاں مطبخ ماست
 مارا بود ہوائے فردوس از آنکہ
 آل چہرہ آتشین او دمنخ ماست

۴۶

از کفر سر زلف می ایمان میرنجیت
 از گوش و لبش چشمہ جیواں میرنجیت
 چون کبک خرامندہ بصد رعنائی
 میرفت ز سرتاقہ مش جان میرنجیت

۴۴

عاشق نتواند نفسی بے غم زیست
 بے یار و دیار اگر بود خود غم نیست
 خوش آنکہ بیک لڑشم جان کروثا
 ہجران وصال را ندانست کہ چیت

۷۶

۷۵

آنی که ز جانم آرزوئی تو زلفت
یار آمد و گفت خسته میدار دولت
از دل هوس روئی نکوئی تو زلفت
دایم با امید بسته میدار دولت
از کوئی تو هر که رفت دل بالخواست
مارا بشکستگان نظر با باشد
کس با دل خوشتن ز کوئی تو زلفت
مارا خواهی شکسته میدار دولت

۷۸

۷۷

ما دل ز غمت شکسته داریم ای دوست
راه تو بهر روش که پویند خوشست
از غیر تو دیده بسته داریم ای دوست
کوئی تو بهر جهت که پویند خوشست
گفتی که بدل شکستگان نزدیکم
روئی تو بهر دیده که بیند نکوست
مانیز دل شکسته داریم ای دوست
ذکر تو بهر صفت که پویند خوشست

۸۰

۷۹

عشق آمد و خاک محترم بر سر ریخت
ای دوست ای دوست ای دوست ای دوست
ناں برق بلا بحر منم جنگ ریخت
جوهر تو از آن کشم که روئی تو نکوست
نول در دل و ریشه تنم سوخت چنان
مردم گویند بهشت خواهی یا دوست
کز دیده بجای اشک خاک تر ریخت
ای بنیجران بهشت با دوست نکوست

۸۱

پرسید من کسی که جانان تو کیست
گفتم که فلاں کس است مقصود تو چیست
بنشست بهلای بهلای بر من بگریست
کز دست خنیز کسی چنان نپایست

۸۲

عصیان خلایق ار چه صحرا صحر است
در پیش غنایت تو یک بگ گیاست
هر چپ گناه ماست کشتی کشتی
غم نیست که رحمت تو دریا دریا است

۸۳

چون حاصل عمر تو فریبی و رمی است
زوداد مکن گرت بهر مستی است
مغرور شو بخود که اصل من و تو
مگردی و شراری و بی مانی است

۸۴

از گل طبعی نهاد کین روی منست
وز مشک خطی کشید کین روی منست
صدای باده دوا ده کین روی منست
آتش به جان زده کین روی منست

۸۵

و اتم ز لوائے عشرت فرشتنی است
پیوسته تنم خنرمی کاشتنی است
این دشتینیا همه بگذشتنی است
جو روز روتی که نگهداشتنی است

۸۶

از بارگش شد زن میکنم پست
یارب چه شود اگر مرا گیری بخت
گر و عیلم آنچه ترا شاید نیست
اندر کرمت آنچه مرا باید هست

ایزد که جہاں بقضہ قدرت اوست
داد است ترا دو چیز کاں ہر دو گوست
ہم سیرت آئینہ دوست داری ہمہ کس
ہم صوت آنکہ کس تر ادا در دوست

شیریں دہنی کہ از لبش جاں می بخت
کفرش ز سر زلف پیشان می بخت
گر شیخ بکفر زلف آورہ می برا
خاک رہ تربت بسرا بیاں می بخت

آں آتش سوزندہ کہ غمش بقبت
در پیکر کفر و دین سج سوزندہ بقبت
ایمان کر و کش محبت دگر است
پیغمبر عشق نہ عجب نم عرب است

در عالم اگر فلک اگر ماہ و خور است
از بادہ ہستی تو پیمینا خور است
فارغ ز جہانی و جہاں غیر تو نیست
بیرون مکانی و مکان از تو پر است

ز دیست جہاں کہ بر زش مانختن است
ترا دئی او زش کم ساختن است
و نیا بمثال کجستین ز دیست
برداشتش برائے انداختن است

در داکہ دریں سوز و گدازم کس نیست
ہمراہ دریں راہ درازم کس نیست
در قعبہ دلم جواہر را ز بسی است
اما چہ کنم محرم را ز کم نیست

۹۳

ہاں تا تو نہ بندی بمرعاش پشت
کو با گل نرم پروردگار درشت
ہاں تا نشوی غرہ بدریائے کرم
کو بر لب بحر شہ بسیار بخت

۹۴

وی گیسوئے عنبرین عنبر سائیت
از طرف بنا گوش سمن سیما سیت
اقتادہ پیائے تو بزاری میگفت
سرتاپایم فدائے سرتاپایت

۹۵

اے خالق خلق رہنمائی بفرست
وے راز بق زق در کشائی بفرست
کار بن جیپارہ گرہ در گرہ است
رحمہ بکن و گرہ کشائی بفرست

۹۶

دنیا بچوئے وفانداروئے دوست
سہر خطہ ہزار مغز گشتہ دوست
می دال کہ خدائے دشمنش می دارد
گر دشمن حق نئی چہ ادا داری دوست

۹۷

گرموں کمرے ز عمر فرسودہ ماست
دریا اثرے ز اشک آلودہ ماست
دو زخ شریے ز رنج بیہودہ ماست
فردوس دمی نو وقت آلودہ ماست

۹۸

از کار کے قرار می باید بہست
ویں یار کہ در کنار می باید بہست
ہجرے کہ بیچ کار می باید بہست
وسلے کہ چو جان کار می باید بہست

کبریت میں ہم کہ پھانی نیست
 برداشتن سرم باسانی نیست
 ایمانش ہزار دفعہ تیں کردم
 این کا فر اسر مسلمان نیست

آں روز کہ آتش محبت افروخت
 عاشق روش عشق ز معشوق آغوش
 از جانب دست سرزد این سوزو گداز
 تا در گرفت شمع پروانہ سوخت

می رفتم و خون دل براہم می ریخت
 دوزخ و دوزخ شررز آہم می ریخت
 من آدم از شوق بگوشن کون
 دامن دامن گل از کنارم می ریخت

از باد صبا دلم چوبے تو گرفت
 بگذاشت مرا و جستجوے تو گرفت
 اکنون ز منش هیچ نمی آید یاد
 بے تو گرفته بود خوے تو گرفت

ہر چند آدمی ملک ہیرت و خدمت
 بگر بود بدشمن خود نیکوست
 دیوانہ دل نیست کیں عادت دوست
 کو دشمن جان خویش میدارد دوست

دل طفلک خاک بیز غرہاں بدست
 میرزد بد دوست و بد خو را میخست
 می گفت بہائے ہائے افسوس و دینغ
 ریگے بنیافتیم و غرہاں شکست

۱۰۵

اندر همه دشتِ خاورانِ سنگی نیست
کش مایه‌ی روزگارِ منجی نیست
بالطف و نوازشِ صبا تو مرا
وردادین صد هزار جانِ سنگی نیست

۱۰۶

سزاسم دشتِ خاورانِ سنگی نیست
کز خونِ دل دیده‌ای آن سنگی نیست
در هیچ زمین و هیچ فرنگی نیست
کز دستِ غمت نشسته و تنگی نیست

۱۰۷

تیرے زکمانِ غائبے تو جست
دلِ پتوے صیلِ راخیالی می بست
خوش خوش زوالم گذشت میجفت بناز
ماہلوی چوں توئی نخواہیم نشست

۱۰۸

صد شکر کز گلشنِ شفا گشت تنت
صحتِ گلِ عشقِ ریختِ سپهرِ منت
تپ را بخلط و رتنت افتاد و گداز
منت که عرق شد چکید از بدنت

۱۰۹

پیرِ درگاواست و گاودر کسار است
ماہی سریشمی بدریا بار است
بزدور کوہست و دیو زور بلغار است
زہ کردن این کمان بسی دشوار است

۱۱۰

آں یار که عمد و ستداری شکست
میرفت و منش گرفته دامن دست
می گفت که بعد ازین نخواہم بینی
پنداشت که بعد ازین مرا خواہی هست

مجنون تو کوه راز صحرانشاخت
دیوانه عشق تو سرازیر پاشناخت
گر کار تو نیکوست بدبیر تو نیست
هر کس تو را یافت خود گم گردید
در نیز بد است هم از تقصیر تو نیست
آهنگس که ترا شناخت خود را شناخت
تسلیم رضا پیشه کن و شاید بزی
چون نیک بد جهان به تقصیر تو نیست

غازی که پنهان شد از تنگ پوست
غافل که شید عشق فاضل تر از دست
ای در تو عیانها و نهانها همه هیچ
فردای قیامت او بدیں کے ماند
پندار یقین با و گمانها همه هیچ
اک شمشیر دشمن است این کشته دوست
از ذات تو مطلقاً نشان نتوان داد
کانشاکه توفی بود نشانها همه هیچ

ای بار خست انوار منور همه هیچ
بازل تو سلبیل و کوثر همه هیچ
رخساره من تازه گل گلشن روح
بودم هم بدین چو تیر بنیز شد چشم
نازک بود آں قدر که بر شام صبح
دیدم که همه توفی و دیگر همه هیچ
نزدیک بدیده که خیاالش لرزد
از سایه خار دیده گرد و محبوح

دروسل زاندریشہ دوری فیاض
درعجز ز درونا صوری فیاض
افسوس ز محرومی دیدار افسوس
فیاد ز درونا صوری فیاض
دل از نطفہ تو جاودانی گردد
عسم با اہم تو شادمانی گردد
گر باد بد و سرخ برداز کونے تو خاک
آتش ہمہ آب زندگانی گردد

طالع سرعایت فروشی دارد
ہمت ہوس پلاس پوشی دارد
ایجا کہ بیک سوال بخشنند و کون
استغنائیم سر خموشی دارد
اگر گیدی گبر از کجا پیدا شد
این صوت قبر از کجا پیدا شد
خورشید مرا ز چشم من پنهان کرد
اگر لکۃ ابر از کجا پیدا شد

اے دشمن دوست بودیدی کہ چہ کرد
تا اینکه بغور اور رسیدی کہ چہ کرد
می گفت ہماں کنم کہ خواہد دل تو
دیدی کہ چہ می گفت شنیدی کہ چہ کرد
زاں خوبی کہ کس خیال تو کند
یا سچو سنی منکر حال تو کند
شاید کہ با فرینش خود تازد
ایزد کہ تماشا کے جمال تو کند

۱۲۲

مردان خُند از خاکدین دگرند
مُرغانِ هوا از آشیان دگرند
منگر تو ازین چشم بدیشان کایشان
فارغ ز دو کون در مکان دگرند

۱۲۳

عاشق که تو اُضحِ تلاید چه کند
شہا کہ بجوئے تو نیاید چه کند
گر بوسہ بد زلف ترا رنج مشو
دیوانہ کہ زنجیر بخوید چه کند

۱۲۴

ای باد بخاک مصطفیات سوگند
باراں بہ شعلی مرتضیات سوگند
افتادہ بگریہ خلق بس کن بس کن
دریا بہ شہید کربلایت سوگند

۱۲۵

ز آن پیش کہ طاق چرخ اعلا زده اند
وین بار کہ سپہر سینا زده اند
ما در عدم آباد ازل خوش خفته
بے مارتسم عشق تو برما زده اند

۱۲۸

اول رخ خود بمانیاست نمود
تا آتش ماحائے دگر گردد دود
اکنون کہ نمودی مبر بودی دل ما
ناچار ترا دبیر ما باید بود

۱۲۷

اول آنکہ دلم عشق نگارم بر بود
ہمایہ من ز نالہ من تغنود
اکنون کم شد چو نالہ مردم بغزو
آتش چو ہمہ گرفت کم گردد دود

۱۲۹

ہرگز دلم از یاد تو غافل نشود
گر جاں برود مہر تو از دل زود
افتادہ ز روئے تو در آئینہ دل
عکسے کہ بہ ہیچ وجہ زایل نشود

۱۳۰

پیریم وے عشق چود مساز آید
ہنگام نشاط و طرب تا ز آید
از زلف رسائے او کندے منگینم
بر گردنِ عسبر رفتہ تا باز آید

۱۳۱

در باغ روم کوئے توام یاد آید
بر گلِ نغمہ روئے توام یاد آید
در سایہ سہ اگر دمی بنشینم
سرو متدیجئے توام یاد آید

۱۳۲

من صرفہ بزم کہ بر صغم اعلاند
مُشتے خاشاک لطمہ بر دریا زد
ماتنخ برہنہ ایم در دستِ قضا
شد کشتہ ہر آنکہ خویش باز باز

۱۳۳

دلبر دل خستہ را نگاہ می خوابد
بہرستم کردش خُپاں می خوابد
و آنکہ سبظا رہ دیدہ برہنہ ہم
تا مزوہ کہ آورد کہ جان می خوابد

۱۳۴

اے خواجہ ز منکر گور غم می باید
اندر دل و دیدہ سوز و غم می باید
صدوق تہائے کار دُنیا داری
یک وقت بھنکر گور ہسم می باید

۱۳۶

جانی که تو باشی اثر عشم نبود
 آنجا که نباشی دل ختم نبود
 آنرا که ز فرقت تو یک دم نبود
 شادیش ز زمین و آسمان کم نبود

۱۳۵

حورا بنظر آره نگارم صف زد
 رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد
 آن حال سیه آن خال مطرف زد
 ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد

۱۳۸

انوار عطا گر چه خدا می بخش
 هر اسم عطیه جدا می بخش
 در هر آنی حقیقت عالم ر
 یک اسم فنا یکه بقا می بخش

۱۳۷

خلقان توای جلال گوناگونند
 گاهی چو الف است گاهی چو نونند
 در حضرت اجل خیال مجنون
 که خاطر فهم آدمی بیرونند

۱۴۰

هر چند که جان عارف آگاه بود
 کی در سرم قدس تو اش راه بود
 دست همه اهل کشف و ارباب شه
 از او راه را که نه که تاه

۱۳۹

یارم بهمش بر سریش زند
 گویم که مرز ستیزه را بیش زند
 چون دل من مقام دارو شب و روز
 به ترسم از آنکه نشو در خشت زند

۱۴۱

دل خسته و سینه پاک می باید شد
وز بهستی خویش پاک می باید شد
آن به که به خود پاک شویم اول کار
چون آخر کار خاک می باید شد

۱۴۲

عاشق چو شوی تیغ بسد باید خورد
زهرے که رسد بهچو شک باید خورد
بهر چید تو را بر بگر آبی نبود
دریا دریا خون جگر باید خورد

۱۴۳

نقاش اگر ز موی پر کار کند
فتش دهن تنگ و دشوار کند
آن تنگی و نازکی که دارد دهن
ترسم که نفس لب تو انکار کند

۱۴۴

بر کوی تو بر که راسر کار کند
از بحد دیر و کعبه بیزار کند
گر زلف تو در کعبه نشاند دهن
اسلام بدست و پای زنا رفت

۱۴۵

آنرا که حدیث عشق در دل گردد
باید که ز تیغ عشق بسمل گردد
از خاک طپاں طپاں رخ آغشته بخون
برخیزد و گردد سرت آبل گردد

۱۴۶

در وی شاتد هر چه هست ایشانند
در صفحہ بار در صفحہ ایشانند
خواهی که بس وجود زر گردانی
با ایشان باشی کمی ایشانند

۱۴۸

آورد با گلے ز گلزار امید
یا ریح قدس سپری انگند سفید
یا کردن عاشق ورقے خورشید
یا نامہ یارست کہ آورد نوید

۱۵۰

اے رہ ز حذر پیش ہیروں نشود
خود بیناں را معرفت افزوں نشود
اں فقر کہ مصطفیٰ بر آں فخر آورد
آنجائی نرسی تا جگر ت خوں نشود

۱۵۲

در سلسلہ عشق تو جان خواہم داد
در عشق تو ترک خانماں خواہم داد
روزے کہ تو را بہ بینم اے عمر عزیز
آں رویتیں بدایں کہ جاں خواہم داد

۱۴۷

ز اس نالہ کہ در پتیر غم دوشم بود
غماتے جمال جملہ فراموشم بود
یاراں ہمہ در دامن شنیدند ولی
یاسے کہ در او کرد اثر گو شمش بود

۱۴۹

دی وقت سماع لبتے دلدار بود
مارا بسا پر وہ اسرار بود
بین مزمتہ مرکب مروح تراست
بروارد و خوش بعالم یار بود

۱۵۱

دل صافی کن کہ حق بدل می نگرد
دلہائے پراگندہ بیک جو بخشد
اے ہر کہ کند صاف دل از بہر خدا
گفتے از ہمہ مردم عالم بسد

۱۵۳

رفتم بکلیسائے ترسا و یهود
ترسا و یهود بگلی رو تو بود
بر یاد وصال تو به بتخانه شدم
تسبیح مٹیاں زمر مہ عشق تو بود

۱۵۴

گر عشق دل مرا خریدار آفت
کائے کبم کہ پردہ از کار آفت
عبتا وہ پرہیز چناں منشاںم
کز ہر تارے ہزار تار آفت

۱۵۵

آں رشتہ کہ برعلبت سوہ مشو
وزنوش دہان اشک آلودہ شود
خواہم کہ بدن سینہ چاکم دوزی
شاید کہ زغم ہائے تو آسودہ شود

۱۵۶

گر عدل کئی شر جہانت خوانند
وہ ظلم کئی سگ خوانت خوانند
چشم خردت باز کن و نیک بین
تا زیں دو کلام بہ کہ آنت خوانند

۱۵۷

آہنہا کہ ز معبود خدب یافتہ اند
از جملہ کائنات سدا یافتہ اند
در یوزہ ہی کنند مرداں ز نظر
مرداں ہما ز قرب نظر یافتہ اند

۱۵۸

از ورگہ نقش کوہ و ہاموں بستند
ترکیب سعی قدان سوزوں بستند
پا بستہ بزنجیر جنوں من بودم
مردم سختے پائے بہنوں بستند

تا مرد بہ تیغ عشق بے سر نشود
 اندر رہ عشق و عاشقی سر نشود
 ہم یا رطلب کنی وہم سر خواہی
 اسے خواہی وے میں نہ نشود

گفتی کہ شب آیم ارچہ بیگاہ شود
 شاید کہ زبان حلق کوتاہ شود
 برخفتہ کنجاہاں توانی کردن
 کز بے خوشی تو مُردہ آگاہ شود

گوئند کہ محب گمانے نہرد
 ایں پردہ تو پیش جانے نہرد
 گویم کہ ازیں شراب اگر محب است
 دریا بد قطرہ بجانے بخرد

صوفی بسماع سرازان افشانند
 تا آتش خویش تن دمی بنشانند
 عاقل داند کہ دایہ گوارہ طعصل
 از بہر سکون طعصل مے جنبانند

بخشایے بر آنکہ جز تو یارش نبود
 جز خوردن اندوہ تو کارش نبود
 در عشق بالیقین نباشد کہ مے
 ہم با تو وہم بے تو قرارش نبود

شب خیز کہ عاشقاں شب از کنند
 گھر و در و باہم دوست پرواز کنند
 ہر جا کہ مے بود شب بر بندہ
 الا در دوست اکہ شب باز کنند

۱۴۵

از شبنم عشق خاک آدم گل شد
شوسے بر خاست قد اومال شد
سیر نشتر عشق بر برگ روح رسید
یک قطره خون حیدر نیش دل شد

۱۴۶

در عشق تو گاہ بت پرستم گویند
کہ زند و حند باقی و مستم گویند
اینہا ہمہ از بہر شکستم گویند
من شاد و بانکہ بہر چستم گویند

۱۴۷

نہ دیدہ بود کہ جستجویش نکند
نہ کام و زباں کہ گفتگویش نکند
بہر دل کہ در بونہ وفاتہ نکند
گر پیش لگ افکند بوش نکند

۱۴۸

آساں گل باغ مدعا نتوان چید
بی سز نشن خار و فانتوان چید
بشگفتہ گل مراد بر شاخ اسید
تا سہ تنہی بزیں پانتوان چید

۱۴۹

اں روز کہ نور بر تریا بستند
وین منطقہ بر میان جوا بستند
در کتم عدم بسان آتش بر شمع
عشقت بہزار رشتہ با ما بستند

۱۵۰

در دوزخم از زلف تو در چنگ آید
از حال بہشتیاں مرا نگ آید
گر بے تو بصرائے بہستم خوانند
صحرائے بہشت در دلم تنگ آید

در در سے اسباب عمل می بخشند
در سیکه لذت ازل می بخشند
اتحبا که بنار خانه رندانست
سزایه ایمان سبیل می بخشند

بوسم نه موافقان و خویشان بُردند
این کجکلمان مومنه پریشان بُردند
گویند چرا تو دل بدیشان دای
والله که من ندادم ایشان بُردند

عاشق همه دم منکر غم دوست کند
معتوق کر شده که نیکو ست کند
ماجرم و گنه کنیم و او لطف و کرم
بهر کس چیزی که لایق اوست کند

از لطف تو هیچ بنده نومیخت
مقبول تو جسته مقبل جاوید شد
مهرت بکدام ذره پیوست دے
کمال ذره به از هزار خورشید شد

شادم بے کز آرزویت گذرد
خوش دل بجای شے که ز رویت گذرد
نازم بدو چشمه که بسویت گذرد
بوسم کف پائے که بکویت گذرد

مارا بنودے که خستم گردد
خود بر سر کوهے ماطر بکم گردد
گر شاد و می عالمی بهائے دهد
چوں بر سر کوهے مار سد غم گردد

۱۷۸

در چنگِ غم تو دلِ مردے نچند
قدت قدمِ زبا رِ محبتِ خمِ کرد
پیش تو فغانِ ناله دے نچند
چشمِ چشمِ ز چشمِ پُر غمِ کرد
نایمِ بنالہ کہ آگہ نہ شوی
غالتِ عالمِ چور و زمنِ تیرہ نمود
سوزیمِ باتِ تے کہ دودے نچند
زلفتِ کارمِ چو کارِ خودِ درہمِ کرد

۱۸۰

۱۷۹

از دفترِ عشقِ ہر کہ فردے دارد
گر دشمنِ مرداں ہنگی حرقِ شود
اشکِ گلگونِ چہرہ زردے دارد
ہم برقِ صفتِ بخشتنِ برقِ شود
بر گردِ سرے شود کہ سوزیتِ درو
گر گمشدہ درونِ دریا برود
قربانِ دے رود کہ در دے دارد
دریا نشود پلیدِ سگِ غرقِ شود

۱۸۲

۱۸۱

با علمِ اگر عملِ برابرِ گردد
مرداں تو دلِ بہرِ گردوں نہند
کامِ دو جہاں ترا میسرِ گردد
لبِ بر لبِ این کاسہ پُر خوں تنند
مغرورِ مشو بخود کہ بخاندی ورقے
در دائرہ اہلِ و ناپاچوں پر کار
زاں روزِ حذر کن کہ ورقِ برگردد
گر سر نہند پایے بیرونِ نہند

۱۸۳

زا اول رہو عشق تو مرا سہل نمود
پنداشت رسد بمنزل وصل تو زود
گمے دوست و راه را دور یا دید
چوں پائے دروں نهاد موجب بود

۱۸۵

کامل ز یکے ہنر وہ وسد بیند
ناقص ہمہ جا معائب خود بیند
خلق آئینہ چشم دل یکدیگر ند
در آئینہ نیک و بد بد بیند

۱۸۷

در دل ہمہ شرک روئے بر خاک چہ بود
بافنس لپید جامہ پاک چہ سود
زہر است گناہ و تو بہ تر پاک و سیست
چوں زہر ز بجاں رسید پاک چہ بود

۱۸۲

گر نہاں کرد عیب و گریہ اگر د
منت دارم از و کہ بس بر جا کرد
تاج سر من خاک کف پائے کست
کو چشم مرا عیب من بیند کرد

۱۸۶

گلزار و فاز خار من مے روید
اخلاص ز رگہزار من مے روید
در سکر تو دوش سر بر انو بودم
امروز گل از کمنار من مے روید

۱۸۸

خرم دل آنکہ از ستم آہ نکرد
کس راز درون خویش آگاہ نکرد
چوں شمع ز نور دل سر پا نگذاخت
وز دا من شعلہ دست کوتاہ نکرد

۱۸۹

تا دلوله عشق تو در گوشتم شد
عقل و خرد و هوش فراموشم شد
تا یک ورق از عشق تو از بر کردم
سی صد ورق از علم فراموشم شد

۱۹۰

گوشتم چو حدیث در چشم تو نشید
فی الحال دلم خون شد و از دید چکید
چشم تو نکو شود بمن چون نگری
تا کور شود هر آنکه تواند دید

۱۹۱

یک نیم رخت آنست مِنْكُمْ بَعِيد
یک نیم دیگر آن عَذَابِي لَشَدِيد
برگر درخت نوشته یُحْيِي وَيُمِيت
مَنْ تَلَبَّ مِنَ الْعَشَقِ فَقَدْ مَاتَ شَهِيد

۱۹۲

وردا که همی روی بره باید کرد
وین مغر شش عاشقی دوتہ باید کرد
بر طاعت و خیر خود نباید نگرست
بر رحمت و فضل او نگہ باید کرد

۱۹۳

آں وقت کہ این انجم و افلاک نبود
وین آب و هوا و آتش و خاک نبود
اسرار یگانگی سبق مے گفتم
وین قالب این نوا و ادراک نبود

۱۹۴

اے عشق بہ درد تو سرے مے باید
صید تو ز من قوی ترے مے باید
من مرغ بہ یک شعلہ کہا ہم بگزار
کہ این آتش را سمندے مے باید

۱۹۶

۱۹۵

گفتم چشم گفت بزاش می‌دار
یار بکشتا گره ز کار من زار
گفتم بگم گفت بآش می‌دار
رسمی که ز حلق عاجزم در همه کار
گفتم که دلم گفت چه داری در دل
جرو در گه تو که بودم در گاه
گفتم غم تو گفت بگاش می‌دار
محروم ازین در نکم لای غمتار

۱۹۸

۱۹۷

یار ب به دو نور دیده پیغمبر
در بزم تو لای شوخ منم زار و اسیر
یار ب به دو شمع دو دمان جسد
در کشتن من هیچ نداری تقصیر
بر حال من از عین غایت بنگر
باغیر سخن کنی که از رشک بسوز
دارم نظری آنکه نفیتم ز نظر
سویم بخنی نظری که از غصه نمیر

۲۰۰

۱۹۹

گر دور افتاوم از وصال بفرور
خورشید چو بر فلک نذرایت نور
دار و دلم از یاد تو صدف غصه
در پر تو آں خیره شود دیده ز دور
خاصیت سایه تو دارم که مدام
و آندم که کس ز پرده این ظهور
نزدیک تمام اگر چه می‌انتم دور
فالناظر بختلیه من غیر تصور

۲۰۱

ای فضل تو دستگیر من دستم گیر
سیر آمده ام ز خوشتن دستم گیر
تا چندان کنم توبه و تا که شکنم
ای توبه ده توبه شکن دستم گیر

۲۰۲

یارب در دل غمی خود با گذار
در دیده من گردنم با گذار
گفتم گفتم ز من نمی آید هیچ
رحم رحمت مرا به من با گذار

۲۰۳

لذات جہاں چشیدہ باشی ہمہ عمر
بایار خود آرمیدہ باشی ہمہ عمر
ہم آخر عمر حلت باید کرد
خواہی باشد کہ دیدہ باشی ہمہ عمر

۲۰۴

ہر روز کہ ز بھرا شکم افت بکند
در رشتہ جان خود شکم گوہر وار
گیرم بکھش چو سب در فرقت یار
یعنی کہ نمی ز من نفس جز بشمار

۲۰۵

ہر لقمہ کہ بر خوانِ عوان است مخور
گر نفس تو را راحت جان است نخور
گر نفس تو را عمل نماید بمش
آن خون دل پیرہ زنان است خور

۲۰۶

ناقوس نواز گرز من دارد عار
سب و نشین اگر ز من کردہ کنار
من نیز بر غنم ہر دو انداختہ ام
توچہ ہر آتش آتش اندر زار

بایار موافق آشنائی خوشتر
 و ز مہم پیو فاحشہ لائی خوشتر
 چوں سلطنت زمانہ بگذشتنی است
 پیوند ملک بنی نوائی خوشتر

تا چند حدیث قامت و زلف بنگار
 تا کے باشی طالب بوس و کنار
 گر زانکہ نئی دروغ زن عاشق وار
 در عشق چو او ہزار چوں او بگذار

مجنون پریشان توام دستم گیر
 سرگشتہ و حیران توام دستم گیر
 ہر بے سرو پا چو دستگیری دارد
 من بی سرو سامان توام دستم گیر

بدہ مرا تو خدا یا دیریں غبستہ سفر
 ہزار نصرت و شادی ہزار حظ و سفر
 بحر مت سہ محمد بحق چار علی
 بدوسن حسین و مہوسنی و جعفر

آگاہ بزی اسے دل و آگاہ بمیر
 چوں طالب منزلی تو دور راہ بمیر
 عشق ست بساں زندگانی ورنہ
 زیناں کہ توئی خواہ بزی خواہ بمیر

دل خستہ و دل نگار و مرثگان غمخیز
 رقم بریار آں مہ محمد انگیز
 من جاتے نکر وہ گرم گردوں سبتیز
 زو بانگ کہ ہاں چند نشینی بر خیز

۲۱۲

من بودم و دوش آں بُت بند نماز
از من ہمہ لایہ بوازا و ہمہ نار
شب رفت و حدیث با بیاں رسید
شب را چہ کنہ حدیث ما بود و راز

۲۱۳

در بر بحر با تو ہی گویم راز
بر در گہ تو ہی کنم عرض نیاز
بنی منت بند گانت ای بندہ نواز
کار من بجای رہ سگشتہ باز

۲۱۵

جسمے بکن ارپند پذیری دوسہ روز
تا پیشتر از مرگ ممیری دوسہ روز
دنیا زن پیریت چہ باشد تو
با پیرہ زنے انس نگیری دوسہ روز

۲۱۶

دل جگر و عشق تو نپویدہ سرگز
جو محنت و درد تو بنچویدہ سرگز
صحرائے دلم عشق تو شورستان کرد
تا مہر کے در آں نہ پویدہ سرگز

۲۱۷

تا روتے ترا بدیدم اے شمع طراز
نہ کار کنم نہ روزہ دارم نہ مناس
چوں با تو بوم محب از من جملہ نماز
چوں بے تو بوم نماز من جملہ محب

۲۱۸

اے جملہ بیکان عالم را کس
یکچو کرمت تمام عالم را بس
من بکیم تو بکیاں ریا ریا
یارب تو بغیر باد من بکیں رس

شاما ز دُلعے مرو آگاہ بترس
وز سوز دل و آہِ سحر گاہ بترس
برشکو و بر سپاہِ خود غزہ مشو
از آمدنِ سیلِ بنا گاہ بترس

نوروز شد جہانِ آ و روہ نفس
حائل نہ بہارِ عمر را غم و بس
از قافلہ بہار نامہ آواز
تالالہ بیابانِ سرنگوں ساخت جرس

ور دلِ دوست از تو پنہاں کہ مہر
تنگ آمدہ چندانِ دلم از جاں کہ مہر
با ایں ہمہ حال و چنین تنگ دلی
جا کر محنتِ تو چندان کہ مہر

اے آئینہ ذاتِ تو ذاتِ کہم
مرآتِ صفاتِ تو صفاتِ کہم
ضامنِ شدم از بہر نجاتِ کہم
بر من بنویس سیتاتِ کہم

اللہ بھنیہ درین بکس رس
لطفِ کرمتیارِ من بکس رس
ہر کس بکے و حضرتے می نازد
جز حضرت تو ندارد ایں بکس رس

شامی سبلی برو گدائے ہمہ ہش
بیگانہ ز خویش و آشنائے ہمہ ہش
خواہی کہ ترا چو تاج بر سر دارند
دستِ ہمہ گیر خاکپائے ہمہ ہش

۲۲۵

تا در زنی بهر چه داری آتش
هرگز نشود حقیقت حال تو خوش
مارا خواهی خطی بعالم در کش
کاند یک دل و دوستی ناید خوش

۲۲۴

در میدان با پیر تر کش باش
سزای چرخ بد کشی با کش باش
گو خواه زمانه آب و آتش باش
تو شاد بزی در میست خوش باش

۲۲۷

چون ذات تو منفی بود ای صاحبش
از نسبت افعال بخود باش خوش
شیرین مثل شکوکن روت ترش
كُنْتُ لِلْعُرْشِ اَوْلَا ثَمَّةً اُكْتُفُ

۲۲۸

سودای تو ام در جنون میرد و دوش
در مایه دودیده موج خوں میرد و دوش
در نیم شبی خیال تو رسید
ورنه جانم خمیه بردن می زد و دوش

۲۲۹

در خانه خود شسته بودم دل ریش
وز بار گنه گنده بودم سر پیش
آواز آمد که غم مخور ای درویش
تو در خور خود کنی و مادر خور خوش

۲۳۰

آتش بد و دست خویش در خرم خویش
خود بر زده ام چه نالم از دشمن خویش
کس دشمن من نیست منم دشمن خویش
ای ای من دست من دامن خویش

۲۲۱

پیوسته مرا از خالق جسم و عرض
 حقا که همیں بود و همیں است غرض
 کال جسم لطیف را بخلوتگه ناز
 فارغ بنیم همیشه ز آسیب و مرض

۲۲۲

ای بر سر حرف این آں نازده خط
 بنداردونی دلیل بعد است بخط
 در جمله کائنات بے سهو و غلط
 یک عین فحسب ان یک ذات فقط

۲۲۳

گشتی بوقوف بر مواضع قانع
 شد قصد مقاصد ز مقصد مانع
 بر گز نشود تا بکس کشف حجب
 انوار حقیقت از مطلق طالع

۲۲۴

بر عود دلم نواخت یک مزه عشق
 زان ز مزه ام ز پائے تا سر همه عشق
 حقا که بعین یونیا یم بیرون
 از عده حق گذاری یک مزه عشق

۲۲۵

کی باشد کی باین سستی شده عشق
 تابان گشته جمال وجه مطلق
 دل در سطوات نور او مستهلک
 جان در غلبات شوق او مستغرق

۲۲۶

ما را شده است رسم و آئین همه عشق
 بتر همه محنت است بالین همه عشق
 بجان اندر نه و چندین همه حسن
 انا للهِ و لیه و چندین همه عشق

د امان غنائے عشق پاک آمد پاک خلقاں ہمہ بردر گستاخی خالق پاک
 ز آلودگی نیاز با مشتے خاک ہست پی قطرۂ آبے غمناک
 چوں جلوہ گر و نظارگی جملہ دوست ستائے سحاب را بفرما از لطف
 گر ما تو دور میاں بناشیم پاک تا آب نہ بر سر این مشتے خاک

حق تعالیٰ کہ مالک الملک است يَا مَنْ بِكَ حَاجَتِي وَدُوْحِي بِمَيْدِيكَ
 لیس فی الملک غیر تو مالا عَنْ غَيْرِكَ اَعْرَضْتُ وَاقْبَلْتُ اِلَيْكَ
 مے رساند بیک دگر مارا مَالِي عَمَلٌ صَالِحٌ اسْتَظْهَرُ بِهِ
 اِنَّهٗ قَادِرٌ عَلٰی ذٰلِكَ قَدْ جُئْتُكَ وَاجِئًا تَوَكَّلْتُ عَلَیْكَ

دستے کہ زوی بناز و زلف تو چنگ بر چہرہ ندارم ز مسلمانان چنگ
 چشمے کہ زویدنت زول بزنی رنگ دارد بر من شرف سب اہل فرنگ
 آن چشم بست بی تو ام چہرہ بخوں آن وسیم کہ باشد از بودن من
 این دست بکوفت بی تو ام سینہ بنگ دوزخ را تنگ و اہل دوزخ را تنگ

۲۴۲ ۲۴۳
 تاشیر بدم شکار من بود پلنگ
 سر مست بدشت خاوراں لاله آل
 پیروز شدم بهر چه کردم آہنگ
 چوں دانہ اشک عاشقان مہ سال
 تا عشق ترا بر در آوردم تنگ
 بنمود چو حسن دوست از پرده جمال
 چوں صورت حال من شدش صورت حال

۲۴۴ ۲۴۵
 در باغ کعبہ روم کہ نالہ بیل
 ای چارہ سالہ مہ کہ در حسن جمال
 بے توحہ کنم بلوۂ سرو و سنبل
 همچوں مہ چارہ رسیدی کمال
 یا قد تو هست آنچہ میدارد سرو
 یارب زرد بخت آسیب زوال
 یا رونے تو هست آنچہ میدارد گل
 در چارہ سالگی بہانی صال

۲۴۸ ۲۴۷
 اے عہد تو عہد دوستانہ نہیں
 گر با غم عشق سازگار آید دل
 از عہد تو کہیں خیزو از مہر تو ذل
 بر مرکب آرزو سوار آید دل
 ای یک شبہ بچو شمع و یک روزہ چو گل
 گر دل نبود کعب و وطن باز عشق
 پر دلولہ و میاں تہی بسچو بل
 ور عشق نہاں نہایت بچہ کار آید دل

۲۴۹

با خود در وصل تو کشودن مشکل
دل را بحد غ از مودن مشکل
مشکل مالی طسوفه مشکل مالی
بودن مشکل با تونہ بودن مشکل

۲۵۰

بہر نعت کہ از قبیل خیر است و کمال
باشد ز نعت ذات پاک متعال
بہر وصف کہ در حساب شتر است بال
دارد بقصور قالیات کمال

۲۵۱

بہر جا کہ وجود کردہ سیر است ایدل
میدان بقیں کہ محض خیر است ایدل
بہر شتر ز عدم بود عدم غیب وجود
پس شتر بہ مقتضائے غیر است ایدل

۲۵۲

شیدائے تراویح مقدس منزل
سودائے تراعتل مجرود بسمل
سیاح جہان معرفت یعنی دل
در بحر غمت دست بہر پائے بگل

۲۵۳

پرسید کی منزل آں مہر گل
گفتم کہ دل منت او را منزل
گفتا کہ دلت کجاست گفتم بر او
پرسید کہ او کجاست گفتم در دل

(۲)

۲۵۴

آزردہ ترم گر چہ کم آرد ترم
بے یار ترم گر چہ وفادار ترم
باہر کہ وفا و صبر شیش کردم
بجان اللہ بحیثیم او خوار ترم

گردست تضرع بے سابر دارم
 پنج و بن کوه باز بسا بردارم
 لیکن ز تفلاست معبود احد
 فاضل صبر اجمیل از بردارم

مشهود و نخی چو گنج و قیاسم
 پیدا و نہاں چو شمع در فائوسم
 القصد دریں چمن جو بسید مجنوں
 مے بالم و در ترقی معکوسم

بے مہرئی آں بہانہ جوی دامن
 بے درد و ستم عادت او می دامن
 جز جور و جفا عادت آں بدخونی
 من شیوہ یار خود نکومی دامن

نہ باغ نہ بستان چمن می خواهم
 نہ سرو نہ گل نہ یاسمن می خواهم
 خواہم ز خدائے خویش گنجے کہ در آں
 من باشم و آں کسے کہ من می خواهم

تب اگر دم در آب و آتش کشتم
 یک چند تبعوید و کتابش کشتم
 بارش یکبار در عرق کردم عرق
 چوں شکر فرعون آبش کشتم

دی شب کہ بجوئے یار میگرددیم
 دانی کہ پئے چه کار میگرددیم
 قربان خلاف معدہ آں میگشتم
 گرد سیرتلفار میگرددیم

۲۶۱

ما بلے مستی سرتقوئے داریم
دنیا طلبیم و میل عجبے داریم
کے دنیا و دیں ہر دو ہم آید است
این است کہ ماندین دنیا داریم

۲۶۲

ما بین دو عین یار از نون تا میم
بینی الفی کشید بر صفحہ سیم
نے نے غلطم کہ از کمال اعجاز
انگشت نبی است کردہ مرابہ و ونیم

۲۶۳

روزے زپئے گلاب می گردیم
پڑ مردہ عذار گل در آتش دیدیم
گفتم کہ چہ کردہ کہ مے سوزندت
گفتا کہ در این باغ مے خندیم

۲۶۴

تا بردی ازین دیار تشریف قدوم
بر دل رستم شوق تو دارم مرقوم
این غصہ مرا کشت کہ ہنگام وداع
از دولت دیدار تو گشتم محروم

۲۶۵

زاندم کہ قمرین محنت دافغانم
ہر خطہ زہجراں بلب آبدہ جانم
محروم ز خاک آستان زانم
کزیل سرشکب خود گذر نتوانم

۲۶۶

عمرے ہو س باد ہوا بیہودم
در ہر کارے خون جگر پا لودم
در ہر چہ ز دم دست ز غم فرسودم
دست از ہمد بازدا شتم آسودم

باید تو بادیدہ ترے آیم
وز بادہ شوق پیخبرے آیم
ایام فراق چوں بسر آمدہ است
من نیز بسوئے تو بسرے آیم

در حضرت پادشاہِ دوراں مایم
در دائرہ وجود سلطان مایم
متصور حلاق است این سینہ ما
پس جامِ جہانیاں حلقاں مایم

نہ از سرکار باخل می ترسم
نہ نیز ز تقصیر اہل می ترسم
ترسم کہ گناہ نیست آمرزش بہت
از سابقہ روز ازل می ترسم

گر در حسرت توئی رفیقِ سفرم
ور در حسرت توئی انیسِ حضرم
ہر جا کہ نشینم و ہر جا گذرم
جُست تو نبود، سیچ مرادِ گرم

دی تازہ گلے ز گلشن آوردیم
کز نکلت آں مشامِ باں یافتیم
نہ نے غلطم کہ صفحہ بود از سیم
مشکین قمرش معطر از حلق کریم

ایں نخت ندارم کہ بقامت بنیم
یا در گذرے ہم بسلامت بنیم
وہل تو بہیچ گو نہ دستم ناید
نامت بنویسم و بناست بنیم

۲۴۳

چوں آں شدہ ام کہ دید نتوانندم
تاپیش تو آئے نگارفتاشاندم
چوں ذرہ بخورشید بھی پیوندد
خورشید توئی بذرہ من مانندم

۲۴۵

ماقبلہ طاعت آں دور و میدانیم
ایماں سہر زلف مشک بو میدانیم
با ایں ہمہ دلدار بہانیکو نیست
ماطالع خویش را نکو میدانیم

۲۴۶

بے درد تو اندیشہ درماں نکنم
بے زلف تو آرزوئے ایماں نکنم
جانا تو اگر جاں طلبی خوش باشد
اندیشہ جاں برائے جاناں نکنم

۲۴۴

بی چشم تو یاد نگر س تر نکنم
بی لعل تو آرزوئے کوثر نکنم
گر خضر بن بے تو دہد آب حیات
کافر باشم کہ بی تو لب تر نکنم

۲۴۷

ز امیر شش جان تن توئی مقصودم
وز مردن وزیستن توئی مقصودم
تو دیر ز می کہ بر فتم ز میاں
گر من گویم ز من توئی مقصودم

۲۴۸

از جملہ درد ہائے بے در مانم
وز جملہ سوز داغ بے تابانم
سوزندہ تراست کہ چوں مردم چشم
در چشم منی و دیدنت نتوانم

۲۸۰

تا چند بگرد سیرایاں گردم
وقت است که از پشیمان گردم
خاکم ز کلیسا و آبم ز شراب
کافر ترا زانم که مسلمان گردم

۲۸۱

شمم که پرده نهاں فرو می گریم
می خندم و مهرهاں فرو می گریم
چون بیکس از گریه من آگه نیست
خوش خوش بیان جان فرو می گریم

۲۸۲

یادت کنم ارشاد دگر غم گینم
نامت برم از خیزم اگر نشینم
با عشق تو خورده ام اید و ست چنانک
در هر نطفه کنم ترا می بینم

۲۸۱

هر چند که دل وصل شاداں کردیم
دیدیم که خاطرت پریشاں کردیم
خوش باش که مانده بجاں کردیم
بر خود دشوار و بر تو آساں کردیم

۲۸۳

در مصطبه ها و رد کشاں ما باشیم
بدنامی ما را نام و نشاں ما باشیم
از بدترانی که تو شاں می بینی
چون نیک به بینی بدشاں ما باشیم

۲۸۲

هر چند گه ز عشق بیگانه شویم
با عافیت کنشت و هم خانه شویم
ناگاه پری سُنّه بمن برگردد
برگردم از اں حدیث دیوانه شویم

۲۸۶

اندوہ تو از دل جھڑیں مے زوم
نامت زبان آن ایں مے زوم
می نالم قفل بردہاں می منگم
می گریم و خوں در آستیں مے زوم

۲۸۵

اندر طلب یار چو پروانہ شدم
اول متدوم از وجود بیگانہ شدم
اوسلم نمی شنید لب بر بستم
اوتسل نمی شنید دیوانہ شدم

۲۸۸

بریدہ ز من نگار ہمخایم
بریدہ ز من لباس فرزانگیم
مجنوں بے نصیحت دلم مے آید
بنگد کجیا رسیدہ دیوانگیم

۲۸۷

غنناکم و از در تو با غنم زوم
جز شاد و امیدوار خوشترم زوم
از در گہ، سچو تو کریمے ہرگز
نومید کسی ز رفت و من ہم زوم

۲۹۰

ما طی بطلک بستی کر دیم
بے نقص خودی خدا پرستی کر دیم
برامے وصل نیک می پیوندند
تف بر رخ کہ زو دوستی کر دیم

۲۸۹

از عشق تو اے نگار اندر نارم
می سوزم و می سازم و دم بر نارم
تا دست بگردن تو اندر نارم
آغشتہ بخوں چو دانہ اندر نارم

گر حلق چنانکه من منم داند
 همچو سنگ از در بدر راندم
 و زانکه دروں بروں بگرداندم
 مستوجب آنم که بسوزاندم

یارب ز گناه زشت خود منفعلم
 و ز قول بد فعل بد بخوبلم
 فیضی بدلم ز عالم قدس ساس
 تا محو شود خیال باطل ز دلم

هرگز نبود شکست کس مقصودم
 آرزو نه شد ز من دل تا بودم
 صد شکر که چشم عیب بینم کور است
 شام که حسودیتم محسودم

از بیم رقیب طوف کویت نکم
 و ز طعنه خسل گفتگویت نکم
 لب بندم و از پائے نشینم تا
 این نتوانم که آرزویت نکم

چون ایره ماز پوست پوشان توایم
 در سلسله حلقه گجوشان توایم
 گر بنوازی ز جان خوشان توایم
 ورنه نوازی هم خموشان توایم

هر چند بصورت از تو دور افتادم
 ز نیاز مبرطن که شدی از یادم
 در کوئے وفاتے تو اگر خاک شوم
 ز انخب اتواند که رباید یا دم

۲۹۸

چوں خود نبود چوب بید آوردم
 روتے سیدے مئے سپید آوردم
 تو خود گفتی کہ نا امید کی کفر است
 بر قول تو رفتم و امید آوردم

۳۰۰

بی روتے تو رائے استقامت نکم
 کس را بھوائے تو طامت نکم
 در بستن وصل تو اقامت نکم
 از عشق تو توبہ تا قیامت نکم

۳۰۲

در کوائے تو سر در سر خنجر بنیم
 چوں مہرہ جاں عشق تو در بر بنیم
 نامردم اگر عشق تو از دل بکنیم
 سودائے تو کا فرم گر از سر بنیم

۲۹۷

یک جزایام نداریم و خوشیم
 گر چاشت بود شام نداریم و خوشیم
 چوں سنجہ بامی رسد از عالم غیب
 از کس طمع خام نداریم و خوشیم

۲۹۹

گر پارہ کنی مرا ز سر تا بقدم
 موجود شدم ز عشق تو من ز عدم
 جانے دارم ز عشق تو کردہ رقم
 خواہش بشاوی کش و خواہش بستم

۳۰۱

ما جز بہ غم عشق تو در فدا زیم
 تا سدا زیم در غمت در بازیم
 گر تو سربانی سر و سامان داری
 مائیم و سرے در قدمت اندازیم

۳۰۳

من لایق عشق و درد عشق تو نیم
 ز نهار که ہم نبرد عشق تو نیم
 چوں آتش عشق تو آتش خود
 من دلم و من که مرد عشق تو نیم

۳۰۴

عشق تو ز خاص و عام پنهان حکم
 در دے که ز حد گذشت در ماں حکم
 خواہم کہ دلم بدیگرے میل کند
 من خواہم و دل نخواہد پس را حکم

۳۰۵

دارم ز خدا خواہش خبات نعیم
 زابد بہ ثواب من بہ امید عظیم
 من دست تھی میر دم او تحفہ بہت
 تازیں دو کدام خوش کند طبع کریم

۳۰۶

ما در رہ سوداے تو منزل کریم
 سوزیست مرا کہ آتش بدل کریم
 در شہر مرا میان چشم میخوانند
 نیکو نامی ز عشق حاصل کریم

۳۰۷

جہدے بکنم کہ دل ز جان گیرم
 راہ سیر کوئے دستاں گیرم
 چوں پردہ میسان دل و دلدار منم
 برخیزم و خود را ز میسان گیرم

۳۰۸

سرایہ غم ز دوست آساں نہ ہم
 دل بزکنم از دوست کہ تا جان نہ ہم
 از دوست کہ یادگار دروے دارم
 آں درد بصد ہزار در ماں نہ ہم

۳۰۹

(ن)

۳۱۰

یارب ز کمالِ نطفِ خامم گرداں یارب تو مرا بیار و مساز رساں
 واقف بخت یاقِ خواصم گرداں آوازۂ درد من ہم آواز رساں
 از عقلِ حبسِ کار دل انگار شدم آنکس که من از فراق او غمگین ام
 دیوانہ خود کن و خلاصم گرداں او را بمن و مرا باو باز رساں

۳۱۱

۳۱۲

فریاد زنگِ رُوس و رنگیِ شاں بنخته نه که بادِ دستِ امیرِ زم من
 وز چشمِ سیاه و صورتِ زنگیِ شاں صبر نه که عشق به پرہیزم من
 از اولِ شب تا بدمِ آخرِ شب دست نه که با قضا در آویزم من
 اینها همه در رقص و منم چنگیِ شاں پلے نه که از زمانہ بگریزم من

۳۱۳

۳۱۴

ای ناله گرت صیبت انہاری کن افتاده ہم بگوشہ بیتِ حزن
 و آن غافلِ مست را خبر داری کن غمناکِ جہاں مونسِ غمناک من
 ای دستِ محبت و ولایت بدر آ یارب تو بفضلِ خویش دندان مرا
 وای باطنِ شرعِ مصطفیٰ کاری کن بخشایے روحِ حضرتِ ابرہہ قمر من

یارب ز قاعتم توانگر د ا
وز نور یقین دلم متورگر د ا
احوال من سوخته سدرگر د ا
بی منت مخلوق میسرگر د ا

رویت دریائے حسن و علت مرها
زلفت عنبر صدف دها و دژندل
ابر کشتی و چین پیشانی موج
گرداب بلا غنغ و چشمیت طوفل

تا حسل تو دل فرزند خواهد بودن
کارم همه آه و سوز خواهد بودن
گفتی که بخبانه تو آیم روزی
آں روز کدام روز خواهد بودن

جان است و زبان است بل دشمن جان
گر جانت بکار است بگمدر زبان
شیرین سخن بگفت شاه سخنان
سر برگ درخت است زبان با و خزان

هستی بصفاتی که در او بودها
دار و سیریاں در همه اعیان جا
بر وصف نیمنه که بود قابل آں
به قدر قبول عین گشت است عیا

شورید موی و قصه گرد و گردول
گریاں چشمه و اشک نجیح و چچول
کاهید متنه و شعله خرمن خرمن
هر شعله ز کوه قاف افزول افزول

۳۲۱

رخسار توبے نقاب دیدن نتوان
دیدار توبے حجاب دیدن نتوان
مادام کہ در کمال اشراق بود
سرچشمہ آفتاب دیدن نتوان

۳۲۲

در درگاہ دوستی یک دلہ کن
ہر چیز کہ غیر راست آزیلہ کن
یک صبح یا سلاص بیا بردر ما
گر کار توبرناید آنکہ گلہ کن

۳۲۳

فریاد زد دست فلک پیرو بن
کاندر برمن نہ نوبہشت نہ کن
ایں ہمہ نیز شکرمی باید کرد
گرمیں بترم کن کہ گوید کہ مکن

۳۲۴

بحریت وجود جاوداں موج نہاں
زاں بحر ندیدہ غیر موج اہل جہاں
از باطن بحر موج بی گشتہ عیاں
بر ظاہر بحر و بحر در موج نہاں

۳۲۵

گلرخ خویش گفتم اے غنچہ ہاں
بر خطہ پوش چہرہ چوں عشوہ ہاں
دقہہ کہ من بعکس خوبان جہاں
پردہ عیاں باشم و بے پردہ نہاں

۳۲۶

زد شعلہ بدل آتش پنهانی من
ز اندازہ گدشت محبت جانی من
معدورم اگر سخن پریشاں افتاد
معلوم شود مگر پریشانی من

۳۲۸ چوں حق بتغافل شو گشت عیاں
 ۳۲۷ بنگر بجاں ستر آلتی پنهان
 مشہود شد ایں عالم بر سود و زیاں
 چوں آب حیات مسیای پنهان
 گر باز روند عالم و عالمیساں
 پید آمد ز بحر مایہی انہو
 بارتبہ اجمال حق آئینہ نہاں
 شد بحر زانہو پتی مایہی پنهان

۳۳۰ دنیا گذراں محنت نہی گذراں
 ۳۲۹ ای در ہمشان ذاتِ پاک از ہمہ شین
 فی بر پدراں ماندونی بر پیراں
 نہ در حق تو کیف توان گفت نہ ایں
 تا بتوانی عسر بطاعت گذراں
 از تو قصہ شل ہمہ غیر اند صفات
 بنگر کہ فلک چہ می کند باد گراں
 با ذات تو وز روی تحقق ہمہ عین

۳۳۲ درویشی کن و قصد در شاہ مکن
 ۳۳۱ گر رقف پیر گرد و آئینہ چہیں
 وز دوا من فقر دست کوتاہ مکن
 و تختہ فولاد شود روی زہیں
 اندر دہن مار شود مال مجوس
 از روزی تو کم نشود دواں بہتیں
 در چاہ نشین طلب حباہ مکن
 می دال کہ چہین بہت چہین بہت چہیں

۳۳۳

ای زلفِ مسلیلت بلایے دل من
و بھل لببت گرہ کشائے دل من
من دل ندہم بلے ورائے دل تو
تو دل ندہی اگر ورائے دل من

۳۳۴

برگوشش دلم ز غیب آواز رساں
مُرخِ دل خستہ را پرواز رساں
یارِ ب کہ بدوستی مردانِ بہت
ایں گم شدہ مرا بہن باز رساں

۳۳۵

اے خالقِ ذوالجلالِ حقِ رحمن
سازندہ کارہائے بی ساماناں
خصمانِ مرا مطیعِ من می گرداں
حیرِ سماں را بحیمِ من می گرداں

۳۳۶

ای چشمِ من از دیدنِ رویت روشن
از دیدنِ رویت شدہ خرم دل من
رویت شدہ گلِ خرم و خنداں گشتہ
روشن بہنِ گشتہ ز رویت دل من

۳۳۷

در راہِ یگانگی نہ کھڑا رست و نہ دیں
یک گام ز خود بروں نہ و راہِ بہیں
اے جانِ جہاں تو راہِ اسلام گزین
با مارِ سیہ نشینِ با خود منشین

۳۳۸

شد دیدہ بشقِ زنبورِ دل من
تا کردہ پُر از غصہ درونِ دل من
زنہار دلم اگر نما نہ روزے
از دیدہ طلبِ کفندِ خونِ دل من

ز ماحبت دل غبار کثرت رقتن
 بزاکم هرزه دُر وحدت سُفتن
 غرورِ سخن مشو که تو حید خدا
 واحد دیدن بود نه واحد گفتن

دارم المے زور و چندان چندان
 باگریه تو اں گفت ز خندان
 دُر و گهرم جمله بت راج برفت
 و اں دُر و گهر چه بود و ندان و ندان

ی آنکه تراست عار از دیدن من
 مرت باشد بجائے جان دهن من
 دست نگار بسته خواهم که گهی
 خون هزار کشته در گردن من

یارب نظرے بر من سرگرداں کُن
 لطفی بمن دل شده حیران کُن
 با من مکن آنچه من سزائے آنم
 آنچه از کرم و لطف تو آید آں کُن

دل رست مرا بر سیرِ فخر بودن
 بر مراد خویش بی سر بودن
 اندک که کافرے را بخشی
 زی چو توئی خوشست کافر بودن

در راه خدا حجاب شد یکسوزن
 روحمله کار خویش را یکسوزن
 در مانده نفس خویش گشتی و مرا
 یکسو غم مال و دختر و یکسوزن

۲۲۵

ای غم گذرے بجھتے بدناماں کُن
فکرِ من سرگشتہ بی سماں کُن
زاں ساغر لبریز کہ پُری زِ عنست
یک جُرمہ بکارِ بی سراںجاں کُن

۲۲۶

ای شمع چو ابر گریہ و زاری کُن
وی آہ جگر سوز سیداری کُن
چوں بہرہ وصل اونداری ایدل
دندانِ بگدزد و بگرقاری کُن

۲۲۷

خواہی کہ کسی شوی زِ رستی کم کُن
ناخوردہ شرابِ وصلِ مستی کم کُن
باز لبِ بتاں از دوستی کم کُن
بُتِ راجہ گنہ تو بُتِ پرستی کم کُن

۲۲۸

رفتم بہ طبیب و گفتم از درونہاں
گفتا کہ ز غیر دوست بر بندِ رباں
گفتم کہ غذا؟ گفت ہمیں خونِ جگر
گفتم ز چہ پرہیز گفت از ہر وہاں

۲۲۹

اں دوست کہ مست عشقِ او شبنِ جاں
بر بادِ ہی و غمشِ خرمنِ جاں
من طلبش در بدر و کوئے بجوئے
او در دلِ دوست کردہ در گردنِ جاں

۲۳۰

اے عشق تو مایہِ جنونِ دلِ من
حُسنِ رُخ تو ریختہ خونِ دلِ من
منِ دُغم و دل کہ درِ صالتِ چو غم
کس را چہ خبر از درونِ دلِ من

۲۵۲

عشق آن صفتی نیست که بتوں گفتن
وین در بسر الماس نشاید گفتن
سوداست که میزنم دانه که عشق
بکر آمد و بکر هاسم بخوابد رفتن

۲۵۱

بگریختم از عشق تو ای سیهی تن
باشد که زغم باز بر بزم کلین من
عشق آمد از نیم رسم باز آورد
مانده خونیاں رسن در گردن من

۲۵۴

شہائے دراز ای درین غابے تو
وردے و فراق ای درین غابے تو
توختہ بن از ای درین غابے تو
من ورتب قناب ای درین غابے تو

۲۵۳

اراز بود دے کہ کار آید ازو
بسز نالہ کہ دے ہزار آید ازو
پنداں گریم کہ کو چہا گل کردو
نے روید و نالہ ای زار آید ازو

۲۵۶

ای دل چو فراق یار دیدی خوش شو
وی دیدہ موافقت بکن جیجوں شو
ای جاں تو عزیز تر نہ از یارم
بے یار سخا ہمت زن بیرد شو

۲۵۵

مواتے سربے سوسالہاں یک
بے مہر ہی چرخ دور گرداں یک
ندیشہ خاطر پریشاں یک سو
نہا ہدیک عوسم جانہاں یک سو

۲۵۷

اے آمدہ کارِ من بجانِ از غمِ تو
تنگ آمدہ بردلمِ جہاں از غمِ تو
ہاں اے دل و ویدہ تابِ سر بر محکم
خاکِ ہمہ دشتِ خاوراں از غمِ تو

۲۵۸

ہاں یارِاں ہوئے با جوانمرداں ہو
مردی کئی و نگاہداری سہ کو
گر تیر جہاں رسد کہ بگاہد ہو
باید کہ ز یک دگر نگر دانی رو

۲۵۹

عشق است کہ شیرِ زبوں آید ازو
از ہر چہ گماں بری فزوں آید ازو
گہ دشمنی کند گہ مہرِ فرساید
گہ دوستی گہ بوسے خوں آید ازو

۲۶۰

دورم اگر از سعادتِ خدمتِ تو
پیوستہ دستِ آئینہ طلعتِ تو
از گرمی آفتابِ جرمِ چہ غمِ ست
دارم چو پناہ سایہ دولتِ تو

۲۶۱

اے نالہ پرِ خانقاہ از غمِ تو
وے گریہ طفلِ بیگناہ از غمِ تو
فغان و خروشِ صحجاہ از غمِ تو
اے از غمِ تو ہزار آہ از غمِ تو

۲۶۲

اے آئینہ را دادہ جلا صورتِ تو
یک آئینہ کس ندید بے صورتِ تو
نے نے کہ ز لطفِ در ہمہ آئینہ ما
خود آمدہ بدیدن صورتِ تو

۳۶۲

۳۶۳

درودل من دواش میدانی تو
من می شنوم که می سخنجانے تو
سوز دل من سزاش میدانی تو
هرجا که شکسته ایست آنجانے تو
من عرق گنه پرده عصیان پیش
ما جمله شکستگان درگاه تو نیم
پنهان چه کنم که فاش میدانی تو
در حال شکستگان چه فرمائے تو

۳۶۴

۳۶۵

اے سبزنی سبزه بهاراں از تو
اے پیرو جوان دهر شاد از غم تو
وے سرخی روتے گلخاراں از تو
فارغ دل بیچکس مسبب از غم تو
آه دل و اشک بقراراں از تو
سرگردانم چو گرد باد از غم تو
منم یاد که باد از تو و باران از تو
سرگردانم چو گرد باد از غم تو

۳۶۸

۳۶۶

اے شعله طور طور پر نور از تو
اے کعبه پرست چیت کین من و تو
وے مست به نیم جُرحه منصو از تو
صاحب نظرند خورده بین من و تو
هر شے جہاں جہاں نشو از تو
گر بر بنجد کهنه دین من و تو
من از تو مست از تو و محموا از تو
داند نہایت یقین من و تو

۳۶۹

از دیدہ سنگ خوں چکاند غم تو
 بیگانہ و آشنا نداند غم تو
 در دے خورم و غمت همی نوش کنم
 نا آنکه یکس دگر نماند غم تو

۳۷۰

ابرا از دهنقان که زاله می روید ازو
 دشت از مجنوں که لاله می روید ازو
 حسد از صوفی و حور عین از زاهد
 از ماد لکه که زاله می روید ازو

۳۷۱

بان دل من فدائے خاک در تو
 گرفتارے بدیدہ آیم بر تو
 رصلت گوید که تو نداری سرما
 بے سر بادا بر آنکه ندارد سیر تو

۳۷۲

اے در دل من اصل تمنا ہم تو
 مے در سر من مایہ سودا ہم تو
 ہر چند بروز نگار دے محرم
 امروز ہم توئی دمنہ اہم تو

۳۷۳

اے شمع دلم قاست سنجیدہ تو
 اصل تو حیاتِ ایں ستمیدہ تو
 چوں آئینہ پر شد دلم از عکسِ خست
 سویت نگرم و یک از دیدہ تو

۳۷۴

زلفش بخشی شب و راز آید ازو
 وز بگذاری ز چگل - باز آید ازو
 و رپیچ و نمش ز یک دگر باز کنی
 عالم عالم مشک فراز آید ازو

۲۷۶

ای چشم تو چشم چشم چشم ہمہ
 بی چشم تو نوریت در چشم ہمہ
 چشم ہمہ را نظر بوسے تو بود
 از چشم تو چشمهاست در چشم ہمہ

۲۷۸

دارم صنم چہرہ برافروختہ
 با جور و جفا و ستم آموختہ
 او عاشق دیگرے بن عاشق او
 پروانہ صفت سوختہ سوختہ

۳۸۰

چشم کہ سرشک لاله گوں آورده
 وز ہر مردہ قطرہ ٹائے خوں آورده
 نے نے بنظارہات دل خوشہام
 از روزن سینہ سر بروں آورده

۲۷۵

بسیتم آتش دل افروختہ
 بفرہن عشق چشم خود سوختہ
 بر راہ وفا چونک آتش گردم
 ناید کہ رسم صحبت سوختہ

۲۷۷

بجراں تو را چو گرم شد بنگامہ
 بر آتش من قطرہ نشان از خامہ
 من فتم و مرغ روح من پیش تو ماند
 تا ہمسچو کبوتر از تو آرد نامہ

۲۷۹

در گفتن ذکر حق زباں از ہمہ بہ
 طاعت کہ بشب کنی نہاں از ہمہ بہ
 خواہی کہ زپل صراط آساں گذری
 ناں دہ بجانیاں کہ ناں از ہمہ بہ

۳۸۱

ایک سیر کوئی دست اینک سیر راہ
گر تو زوی روندگاں را چہ گناہ
جامہ چہ کئی کبود نیلی و سیاہ
دل صاف کن مہ قباہیں پوش و کلاہ

۳۸۲

دنیا اطلبان ز حرص مستند ہمہ
موسیٰ کش و فرعون پرستند ہمہ
ہر عمد کہ خدائے بستند ہمہ
از دوستی حرص شکستند ہمہ

۳۸۳

ما درویشان شمشہ در تنگ درہ
گہ قرص جوتے خوریم گہ پشت برہ
پیران کمن دانند و میران سرہ
ہر کس کہ بہا بد نکرد جاں نہرہ

۳۸۴

اے روئے تو ہر عالم آرا ہے ہمہ
وصل تو شب و روز تمنائے ہمہ
گر باد گراں پہ زمینی ہائے ہمہ
وربا ہمہ کس پہچو منی ہائے ہمہ

۳۸۵

مکن یتیم از خویش تنگ آمدہ
دیوانہ با خود بہ جنگ آمدہ
دوشینہ بجوئی دست از شکم گشت
تالیدین پائے دل بنگ آمدہ

۳۸۶

ای نیک نکردہ و بدیہا کردہ
و آنگاہ بہ طعنت حق تولا کردہ
بر عفو مکن تکبیر کہ ہرگز نبود
نا کردہ چو کردہ کردہ چوں نا کردہ

۳۸۷

جز وصل تو دل بہرچہ بستم تو بہ
بے یاد تو بہر جا کہ نشستم تو بہ
در حضرت تو تو بہ شکستم صد بار
زین تو بہ کہ صد بار شکستم تو بہ

۳۸۹

(ی)

۳۹۰

پاکی و منہی و بے ہمتائی
کس را نبود ملک بایں زیبائی
خلعائے ہمہ خنہ اند خود آگاہی
یارب تو در لطف بہا بکشتائی

اے خالق ذوا بجلال ای یارب خدای
تا چند روم در بدر و جای بجای
یا خانہ آئید مراد در بر بند
یا قصل مقام مراد بر کشتائی

۳۹۱

۳۹۲

یا سرکشی عدو را سر کوبی
یا خار و نخے زمانہ را جباروبی
بگرفت دلم ازین خیساں یارب
حشری نشری قیامتی آشوبی

در کوئے خودم سکن و ماوادادی
در بزم وصال خود مرا جادادی
انقصہ بعد کرشمہ و ناز مرا
عاشق کردی و سر بھرا دادی

۲۹۳

اے شاہ ولایت و عالم مدوی
بر عجز و پریشانی عالم مدوی
اے شیر خدا زود بفریاد و رس
جز حضرت تو پیش کہ نام مدوی

۲۹۲

یا گردن روزگار را زنجیر
یا سر کشتی زمانہ را تدبیر
ایں زان خوشاں بسی پریند بلند
نگی جوینی گری تنگی تیر

۲۹۵

نازار دلیرا کہ تو جانس باشی
معوذہ پید او نہانش باشی
زاں می ترسم کہ از دل آزاری تو
دل خوں شود و تو درمیش باشی

۲۹۴

اے شیر خدا امیر حیدر فتحی
وے قلعه کشتائے باب خیبر فتحی
درہائے امید بر رخم بستہ شد
اے صاحب فقر و مقبرہ فتحی

۲۹۷

اے آنکہ تو درد و درمنداں دانی
درمان و علاج مستمنداں دانی
حال دل احویش را چه گویم با تو
ناگفتہ تو صد سزا چنداں دانی

۲۹۸

آنی کہ تو علل خستہ حالاں دانی
احوال دل بھکتہ بالاں دانی
ورخواست از سینہ سوزاں شنوی
وردم نزنم زباں لالاں دانی

گر درین منی چه بامنی ویش منی
گویش منی چه بی منی درین منی
من باتو چنانم ای نگار منی
خود در غلطم که من توام یا تو منی

حقا که اگر چو مرغ پر داشتم
روزی ز تو صد بار خبر داشتم
ای واقعه ام اگر نبود دریش
که دیده ز دیدار تو برداشتم

عالم بودار نه ز عبرت عاری
نهری جاری بطورهای طاری
و در همه طور بامی نهر جاری
نهریت حقیقه احتیاق ساری

یارب در خلق تنجیه گاه، ستم نکنی
محتاج گدا و بادشا، ستم نکنی
موی سیاه سفید کردی بکرم
بامی سفید رو سیاه، ستم نکنی

در دے داریم و سینه بریانی
عشقه چه عشق عشق عالم سوزی
عشقه داریم و دیده گریانی
در دے چه درد و درونی درمانی

تتحیق معانی ز عبارات مجوی
بی رفع قیود و اعتبارات مجوی
خواهی یابی ز علت جمل شفا
قانون نجات از اشارات مجوی

۲۰۴

گر شهره شوی بشهر شایسته
در خانه نشینی همگی و سوا
به زان نبود که بچو خست و ایاس
کس نشناشد ترا و کس شناسی

۲۰۵

هستی که ظهور می کند همه شتی
خواهی که بری به حال با همه پی
رو بر سر می حباب را پس که چسبان
می وی بود اندر وی وی و می وی

۲۰۸

خواهی چو خلیل کعبه بنیا و کنی
و آن را بنماز و طاعت آباد کنی
روز روزه و هزار بند آزاد کنی
به زان نبود که خاطر شاد کنی

۲۰۶

دنیا و دنی پرهوس را چه کنی
آلوده هر ناکس کس را چه کنی
آل یا رطلب کن که تو را باشد پس
معتوقه صد هزار کس را چه کنی

۲۱۰

غم جمله نصیب سپنج خم بایسته
یا با غم من صبر بهم بایسته
یا مایه غم چو عسر کم بایسته
یا عسر با ناز غم بایسته

۲۰۹

ای در خم چو گان تو سر باشد گوی
بیرون نه ز فرمان تو دل گیر موی
ظاهر که بدست ماست آراشستم
باطن که بدست قیمت آرا تو شوی

اے خالق ذو الجلال ہر جانورے
مے رہو رہنمائے ہر پتھرے
ستم کبر اسیدِ بردر گہ تو
بشتائے درے کہ من ندارم خبرے

اے ذاتِ تو در صفاتِ اعیان ساری
اد صاف تو در صفاتِ ثنات متواری
وصف تو چو ذاتِ مطلق است نیست
در ضمنِ مظاہر از تقیتِ عاری

ی دل اگر آں عارضِ بچو مینسی
برات جہاں راہمہ نیس کو مینسی
بر آئینہ کم نگر کہ خود پیش نشوی
وہ آئینہ شو تا ہمگی او مینسی

و صافی خود بر غم حاسد تا کے
تیر و بچ چنیں متبع کا سدا کے
تو معصومی۔ خیال ہستی از تو
فاسد باشد خیال فاسد تا کے

اترکِ عسلیق و عوایق نمکنی
بسحبہ شائستہ لایق نمکنی
متاکہ زوام لات و عزوی نہی
اترکِ خود و جملہ خلایق نمکنی

ہستی کہ عیاں نیست موائے در شانی
در شانِ و گر جلوہ کند ہر آنی
این نکتہ بجز کلِ یومِ برفی شانت
گر بایست از کلام حق برہانی

۴۱۷

من کیستم از قید و عالم فردے
عقدا منشی بلند همت مردے
دیوانه خود بیاباں گردے
لبریز محبت سراپا دردے

۴۱۸

ای آنکه بکج عیش پاینده تونی
وز دامن شب صبح نماینده تونی
کار من جیپاره قوی بسته شده
بکفای خدایا که کشاینده تونی

۴۱۹

اے از تو باغ هر گلی را رنگی
هر مرغی را ز شوق تو آهنگی
با کوه زانده تور مرغی گستم
بر خاست صدای ناله از هر سنگی

۴۲۰

پیوسته ترا دل ربوده معذوری
غم، هیچ نیارم موده معذوری
من بی تو هزار شب بخون خنجم
تو بی من شبی نبوده معذوری

۴۲۱

از درد تو نیست چشم خالی ز نمی
هر جا که دلیست شد گرفتار غمی
بیماری تو باعث نابودن بایست
ای باعث عمر مانا باشد المی

۴۲۲

از رستی خویش تا پیشان نشوی
سر ملقه عارفان مستان نشوی
تا در نطفه حق نگرودی کامند
در مذهب عاشقان مسلمان نشوی

۲۲۲ در کوئے تومی دہند جانی بجوی
 ۲۲۳ گے شاکش طرہ سیلی باشی
 جانے بجے چہ کاروانی بجوی
 گے در سر محنوں ہمہ سودا باشی
 از وہل تو یک جو بہماں می ازو
 گے آئینہ جمال یوسف کردی
 زیں جنس کہ ماتیم جسانی بجوی
 گے آتش فرمن زلجین باشی

۲۲۴ ی دل برد دوست تحفہ جزبان نہی
 ۲۲۵ ای دیدہ مرا عاشق یارے کردی
 برے چو دہند نام درماں نہری
 حیران رخ لاله عذارے کردی
 بے درد ز درد دوست نال گشتی
 کارے کردی کہ بیچ نتواں گفتن
 ماموش کہ عرض درمنداں نہری
 اللہ اللہ چہ خوب کارے کردی

۲۲۶ انگذری از جمع ہنرے نرسی
 ۲۲۷ عشقم دادی ز اہل دردم کردی
 انگذری از خویش برے نرسی
 از دانش عقل و ہوش فردم کردی
 در رہ دوست بی سہ پاشوی
 سجادہ نشین با وقارے بودم
 بے در و ہمانی و بدرے نرسی
 مینوارہ و رند و کوچہ گردم کردی

۲۲۰

ای آنکہ بخت ز سداوراکے
کونین پیش رحمت خاشاکے
از روئے کرم اگر بخشی مارا
بخشیدہ از لطف تو مشتے خاکے

۲۲۹

ی چرخ بلیسیل نہار آوردی
کہ فصل خزان کہ بہار آوردی
مردان جہاں را ہمہ بروی بزہیں
نامرداں را بروئے کار آوردی

۲۲۱

دستے نہ کہ از نخل تو ہمیں شرے
چشمے نہ کہ بر خویش بگریم قدرے
پائے نہ کہ در کوئے تو یام کندے
روئے نہ کہ بر خاک بمالم سحرے

۲۳۱

بنی پاو سر آن دشت فحول آشامی
مردند ز حسرت و غم نام کامی
مخت زدگان وادری شوق ترا
ہجران کشد و اجل کشد ندبی

۲۳۲

اول ہمہ جام آشنائی دادی
آخریستم زہر جہانی دادی
چون کُشتہ شدم بگفتی ایش تہ کیست
داد از تو کہ داد بیوفائی دادی

۲۳۳

ای بر سر ہر کس از خیال تو بے
بے یاد تو بر نیاید از دل نفی
مفروش مرا بخش آزاد کن
من خواجہ کی دارم و تو بند بے

ای کاش مرا بخت آلا نیدی
آتش بزدندی و بجشانی
در چشم عزیز من نمک مانیدی
وز دوست جدا شدن نقرمانیدی

ای دل ز شراب جبل مستی تا که
وی نیست شونده لاف بستی تا که
گر غرقه بجز غفلت و آرز
تر دامنی و هوا پرستی تا که

ای در غم چو گمان تو دل بچون گوی
بیرون ز زفران تو دل بچون گوی
ظاہر کہ بدست ما شستیم تمام
باطن کہ بدست تست آزا تو شوی

گر صید عدم شوی ز خود رسته شوی
ور در صفت خویش روی بسته شوی
می اں کہ وجود تو حجاب به تست
با خود منیش کہ ہر زمان خستہ شوی

ای دل تا مصیبت افزا گردی
ای خون شدہ درد پیا گردی
انداختیم در بدر و کوہ بکوه
رسوا گردی مرا تو رسوا گردی

تا توانی بکش بجاں بار دلی
می کوش کہ تا شود ترا یار دلی
آزار دلی مجوی کہ ناگاہ کنی
کار و دو جہاں و سر آزار دلی

۴۴۱

۴۴۲

دنیا را ہے بہشت منزل کا ہے در مدرسہ گرچہ دانش اندوز شوی
 ایں ہر دو بنزد اہل معنی کا ہے وز گرجی بحث مجلس افروز شوی
 گر عاشق صادق ز ہر دو بگذر در مکتب عشق با ہمہ دانائی
 تا دوست ترا بخود نماید را ہے سرکشہ چو طفلان نو آموز شوی

۴۴۳

گفتم کہ کراتی تو بدیں زیبائی
 گفنا خود را کہ من خودم یکستانی
 ہم عشقم و ہم عشق و ہم معشوقم
 ہم آئینہ ہم جمال ہم بینائی

ی م ی

نمبر	رباعی نمبر	رباعی نمبر	رباعی نمبر
۲	۲۰۲ - ۲۰۳ نئی رباعی	۱۹۴	۲۰۲
۱۶	۲۱۵	۲۰۷	۲۱۵
۳۰	۲۱۶ نئی رباعی	۲۰۸	۲۱۶
۳۱	۲۱۷	۲۱۹	۲۲۸
۱۰۶	۲۲۹ - ۲۳۰ نئی رباعیات	۲۳۰	۲۳۱
۱۲۳	۲۴۰	۲۳۹	۲۴۰
۱۲۴	۲۴۱ نئی رباعی	۲۵۰	۲۴۱
۱۷۷	۲۴۲	۲۵۰	۲۴۲
۱۷۸	۲۹۷	۲۸۵	۲۹۷
۱۸۳	۲۹۸ نئی رباعی	۲۸۴	۲۹۹
۱۸۴	۲۹۹	۲۹۰	۳۰۳
۱۸۸	۳۰۵ نئی رباعی	۲۹۲	۳۰۴
۱۸۹	۳۰۶	۲۲۸	۳۲۲
۱۹۰	۳۲۳ نئی رباعی		
۱۹۵			

نوٹ :- جو نمبر اوپر درج نہیں ہوئے وہ سابقہ رباعیات کے نمبروں کے مطابق ہیں۔

ثنوی زہر عشق مرزا شوق لکھنوی

کی مشہور و معروف ثنوی .. ۴۲

اُردوئے معلیٰ ہر دو حصہ ضخیم مکمل

مجموعہ درقعات اُردو غالب .. ۵۱

حکیم نبیانا فارسی ڈرامہ مشمولہ امتحان نشی .. ۴۲

شکوہ ہند مولانا حالی کی مشہور و معروف نظم ۲۲

چپ کی داد مولانا حالی کی مشہور و معروف نظم ۲۲

مسدس حالی .. ۴۸

لمعا اوج حضرت امجد گیارہویں کلام ۲۲

خلاصہ شعرا عجم حصہ اول ۲۲

خلاصہ شعرا عجم حصہ دوم ۲۲

خلاصہ شعرا عجم حصہ سوم ۲۲

خلاصہ شعرا عجم حصہ چہارم ۲۸

دلیوان حالی .. حصہ پنجم ۴۲

دلیوان حالی .. ۵۱

مقدمہ دیوان حالی عمر

طلوع اسلام دہ نظم جوڈا لکھنوی

نے انجن کے اڑتیوں جیسے میٹھی می لہر

پیام مشرق درجوابشاعر المانوی

گوئے بزبان فارسی مجلد - اژدہا لکھنوی

المامون .. عمر

قصائد ذوق .. ۲۲

شعرا عجم حصہ اول از مولانا شبلی رحیم تھے

حصہ دوم .. ۵۱

حصہ سوم .. ۵۱

حصہ چہارم .. ۵۱

حصہ پنجم .. ۵۱

دیوان میر درد مشمولہ امتحان کنز الدین ۲۲

تہذیب الاخلاق خلاصہ اخلاق خلائی ۲۲

الفاروق از مولانا شبلی نعمانی عمر

ترجمہ و شرح رباعیات ابوسعید بن الخیر از مولوی عباد اللہ صاحب

مولوی سید اولاد حسین شادان بگرامی ۱۲

مطالب الغالب یعنی دیوان غالب اردو کی جدید ترین و بہترین شرح از مولانا سہا

عقد لالی - شرح اخلاق جلالی - از مولوی محمد الدین صاحب پروفیسر فیروز ٹیپو کلج عصر

سرگزشت الفاظ از مولوی احمد الدین صاحب بی اے - الفاظ کی کہانی انکی

اپنی زبانی مترادفات اور مطالعہ الفاظ پر محققانہ بحث - قیمت فی جلد

پیشین کمپوزیشن از پروفیسر علم الدین صاحب ایم اے فارسی اور

مضمون نویسی کے لئے بہت مفید ہے - قیمت

مضامین فارسی - ۵۲ مختلف مضامین بزبان فارسی ان میں سے

اکثر وہ مضامین ہیں جو امتحان منشی فاضل میں لکھے ہیں طلباء کے لئے از بسفید

ہے - قیمت ایک روپیہ چار آنہ -

ترجمہ غزلیات نظیری - از پروفیسر عنایت اللہ

۲۵۲

شیخ مبارک علی تاج کتب اندرون ہامی لاہور